

BITOLJ.

KNJIŽEVNOST.

Milan Pugalj: **Ura z angeli in druge prigodbe.** — Bibl. pisatelj sedanje dobe. II. zvezek. V Ljubljani 1912. Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg. Str. 192. — Pugalj je najpridnejši izmed naše mlade pisateljske generacije; on dela z nenavadno vztrajnostjo, naglino in lehkoto. Pričujoča knjiga je sicer večinoma ponatisk, pa je vendar dokaz te trditve, ker drugod niti za ponatisk ni. Kljub izredni plodovitosti se izražajo ljudje o njem bolj dvomljivo kot pohvalno: da je lehkomišeln in manj nadarjen kot delaven. Vendar je gotovo, da Pugaljevega pomena ne smemo podcenjevati. Preznatnih literarnih posledic za našo književnost njegovo delo, mislim, ne bo imelo, toda brali ga bodo ljudje zelo in dolgo časa, tako kot berejo Krsnika ali, če ga smem neposredno za Krsnikom imenovati, Kosta njevca. Malomestni in trški gospodi bo zanimiv in lahko razumljiv pisatelj-ljubljenec. Pa tudi z zgolj literarno-zgodovinskega stališča: Pugalj je za kritika zelo zanimiva osebnost. — Kot pisatelj se je rodil takrat, ko je bila velika individualistična doba, ki je sedaj skoro zaključena, na vrhuncu ali vsaj že blizu njega. Kaka je bila, nam je vsem še v svežem spominu; popolni subjektivizem je bil nje značaj. Dasi še vedno vibrirajo valovi tiste svetlobe v naših očeh, je vendar mogoče s precejšnjo zanesljivostjo razbrati tri glavne znake tistega časa. Pri opisu je pisatelj projiciral množico lastnih, dolgo hranjenih in kosoma nabranih predstav na zunanje predmete, vse pojave ogrinjal v to idejo svojih simbolističnih fantomov — mi smo to, zamenjujoč posledico z vzrokom, imenovali blesteči slog. Osebe so bile le toliko konkretizirane, kolikor je zahtevala sila; brez realnih poklicev, če mogoče, brez realnega dela, brez realnih dejanj, bolj tipi psihičnega življenja pisateljevega kot živi ljudje; mi smo jih, ne vpoštevajoč, kako je ta breztelesnost, brezobličnost bila nujna posledica celega miselnega sistema tedanje književnosti, imenovali sanjave sence. In še tretje je, kar je bilo najbolj razvidno in kar smo naj-

bolj grajali: zunanjega dejanja ni bilo, ki bi se zapletalo, se razpletalo, revna fabula se je počasi doigravala v nekem pripovedovalnem impresionizmu; mi smo to imenovali razblinjenost. — Vse te stvari so še v svežem spominu, vem; resnično bi jih ne bilo treba ponavljati, ko bi ne bile potrebne za objektivno kritiko Pugalja. On je torej vzrastel v tem času in prve njegove stvari niso bile nič drugega kot slaba kopija mladega Ivana Cankarja. In vzemite njegovo zadnjo knjigo v roke! Tako bistveno je različna od literature, v kateri ima svoje korenine, da na prvi pogled ne pomeni nadaljevanja, marveč načelno nasprotje, programatičen odpor, novo hotenje. Kam je šel blesteči slog in druga tista šara? Pugalj piše preprosto, objektivno, golo. Ljudje so kmetje, kovači, organisti, kaplani, študentje, starinarji, čevljarji, celo brivski pomočniki; vsi v trdnem okvirju realnih okoliščin. Dejanja, zunanjega dejanja, je vse polno; goljufajo se, ljubijo, tepejo, umirajo, obešajo in nič ne sanjajo; dogodek je z dogodkom v vzročni zvezi — z eno besedo, Pugalj se trudi za kompozicijo. Treba je primerjati polpreteklo literaturo, da spoznamo, kako je vse to novo in nenavadno. Vem, da je tekel z renesanso našega slovstva, ki smo jo doživeli, in da še teče konservativni književni tok, ki skoro ni izpremenil svoje struge; toda Pugalj ni bil z njim nikdar v nobeni zvezi. Tudi ni njegova zadnja knjiga nujna, mehanična posledica razvoja, ker vidimo, kako si je ostala književna mladina v negotovosti polomila krila in kako že dalj časa v dvomu čaka, medtem ko je on šel svojo pot. — To je dokaz spoznanja in zavestnega dela pri Pugalju; zato pomeni Ura z angeli književni napredek. Žal, da je ta napredek neznaten — ne mislim, da nujno vsled pomanjkanja talenta, ki bi bil hotenju enakovreden — zlasti zato, ker je novost, katero je Pugalj prinesel v naše slovstvo, samo zunanja, odpor samo navidezen, medtem ko se bistvo stvari ni prav nič izpremenilo. Če se malo globlje vmislimo